

Empsapuh ni emphuni

Alang sbiyaw ga ungac ksun “ sapah spuhan ” saan psapuh mnarux seejiq, nasi mnarux do ida niqan ka empsapuh narux. Manu ka “ empsapuh ” ksun hug? Empsapuh sexual ni empsapuh sayang ga mntna saw iyux pkmalu narux seejiq kana. Empsapuh sbiyaw ga niqan nanaq knkla dha ni sbgay dha iyug.

Empsapuh sexual o ida dqrijil ka meuda euda nii, kiya ni qulung niqan empsapuh ka kngkingal alang, ana manu narux o pdaun smapuh do ida malu kana. Manu ka empsapuh seejiq ga, asi ka mrudan na hari qrijil, ida ntulan empsapuh rdrudan ka uda nii. Uxay uri o sbgay na niqan knkla quri saw empsapuh seejiq alang, uxay uri o sbgay mdrumuc nanaq smluhay seejiq alang. Kiya ka sltudan dha empsapuh, ana mmanu narux o, ida tduwa spuhun empsapuh nii kana. Kiya ni mpsapuh siida ga musa mangal tahuc puniq, mdayuc, lmabu qbulic, emsuwil dha gmaxun buwax masu uri, dsaw nii ka qyqaya ssapuh empsapuh.

Nasi niqan mnarux ka tnsapah o, seusa dha lmawa empsapuh, uxay uri o musa pqita narux sapah empsapuh. Mpsapuh siida ttuyun ka mnarux seejiq, ana naq asi ksaraw tqian uri, uxay uri o tluung babaw gakac. Msapuh

siida ka empsapuh o, egu bi klgan ka sdurun na Utux, wada na spuun ruwan kana ka kari, speysa na pkmalu narux hiyi seejiq.

Mnhdu smapuh do mangal qbulic Ibuun na ruwan wasaw qhuni, mangal bnuqir ni bsaun na babaw wasaw, ddangun babaw puniq ka wasaw. Mtalux do psaun na babaw hiyi ni tunux mnarux seejiq, tayi saw musa muhun hari ka hiyi mnarux seejiq. Kiya ni dmurun empxal duri ka empsapuh, siida ini asi rngaw ana manu kari ka empsapuh, wana msa “ qtai ta han! ” ni wada sapah tmaga spi na. Nasi malu ka spi na ga tduwa musa malu ka narux seejiq, snhniun balay seejiq uri ka pnspuhan.

Sbiyaw ga nasi malu ka snpuhan na do, niqan nanaq gaya dha miyah mgay pnegalang, tninun na pala, uxayuri o tnbugan na rudux, ririh saw gnhuway na empsapuh, saw nii ka gaya sexual.

Ida niqan ka “ emphuni ” uri, gaga pniqan ssiyaw alang. Manu ka ksun dha “ emphuni ” o, ida niqan kingal nanaq biyax niya mphuni. Mphuni siida, ida ini pqtai ana ima, kiya ni ungac seejiq ka qmnita “ mhuni ” ka emphuni. Smnru ka rudan sbiyaw o, “ emphuni ksun ga ungac laqi dha mlutuc, yasa naqih lnglungan dha ka dhiya.

巫醫和黑巫

從前部落裡沒有所謂的醫院，生病了就有巫醫幫人治病。

一般都是女性施行巫術，任何病痛都用 smapuh 醫術治療。能施 smapuh 者都是年長婦女，也是家人傳授予她的，或傳授給家族之外擁有此能力者。治病時使用柴火、消骨的竹節子 mdayuc，包著木灰，或加入小米混合來充當工具。

一旦家裡有人生病，家人會請巫醫到家裡，把病人叫醒，讓他躺或坐。行醫咒語有很多，例如集結祖先的話語來祈求，結束診療時就拿木炭用樹葉包起來，拿 bnuqir 包在葉子上在火上面熱一熱，再放在病人身上、頭上暖一暖，再唸一次祈禱文。若醫術好，病人就會好起來，人們會相信她。若行的好，有些人會要求給小豬，表示她所治好的病都沒有問題。有的人會送小米和織好的方布，表達感激之意。

如果沒有好起來，甚至死了，族人會說她是黑巫 mhuni seejiq（統稱 emphuni）。我們沒有親眼看過行黑巫術者，據說行黑巫術者沒有後代，因為她們的心地不良。人們也怕與她交談，要她移居到外邊居住。